

De binocle: noodlot of bevrijding?

Onlangs studeerde Aidan Vernee af aan de Kunstacademie in Utrecht met zijn korte film *De binocle*, gebaseerd op het gelijknamige verhaal van Louis Couperus. De film was ook te zien op het Filmfestival in Utrecht. Wat bracht hem ertoe voor Couperus en specifiek voor dit verhaal te kiezen? En was het makkelijk te verfilmen?

Door Hester Meuleman

‘**H**et is niet zo dat ik al heel veel van Couperus had gelezen en een enorme fan van hem was. Ik leerde het verhaal “De binocle” kennen via mijn vriendin en het sprak me aan, omdat het tegelijk heel spannend en heel grappig is, en dat zijn elementen die ik ook graag in mijn films wil verwerken. Daarnaast vond ik het prachtig geschreven. Al die uitgebreide zinnen met precies de juist gekozen bijvoeglijke naamwoorden erin zorgen ervoor dat je het gevoel hebt dat je een heel boek hebt gelezen, in plaats van een kort verhaal.

Op het moment dat je aan een afstudeerproject begint, word je niet alleen beoordeeld op het eindresultaat, maar ook op het hele proces. Dat betekent dat je begeleid wordt door een filmtheoreticus en een regisseur, en dat je een onderzoeksvraag moet formuleren voor je begint met het maken van de film.

Ik wilde onderzoeken hoe ik zo goed mogelijk een adaptatie kon maken van “De binocle”, waarin ik zowel kwijt kon wat Couperus met zijn verhaal wilde zeggen als wat ik zelf als filmmaker met mijn films wil onderzoeken. Couperus had deels een naturalistische inslag en wilde laten zien hoe omstandigheden het personage dwingen tot bepaalde acties, terwijl ik zelf meer een romanticus ben die zich wil verdiepen in het personage.

Regisseur Aidan Vernee (links) bespreekt de climax-scène met acteur Dion Vincken. Op de voorgrond pleegt cameraman Lester Kamstra zijn laatste voorbereidingen voor de opname. Foto: Victoria Momma.

Wat mij vooral fascineerde, was het gegeven dat je als mens – als je wilt – enorm veel macht kunt uitoefenen en situaties naar je hand kunt zetten.

Uiteindelijk ben ik anderhalf jaar bezig geweest met het schrijven en herschrijven van de film. Ik heb daarbij van alles uitprobeerde. Zo zat het vogelmotief uit het verhaal er in een eerdere versie wel in, maar heb ik dat uiteindelijk toch weggelaten, omdat het te geforceerd overkwam.

Het verhaal is eigenlijk heel moeilijk te verfilmen. Er zit nauwelijks dialoog in, en heel veel gedachten en beschrijvingen. De spanning in het verhaal zit vooral in het feit dat je bijna niets weet over de man. Je weet zijn afkomst, maar niet zijn naam. Ook over zijn beweegredenen kom je nauwelijks iets te weten. Dat maakt hem onvoorspelbaar en onberekenbaar.

In de film zit de spanning uiteraard in de zichtbare dingen: de binocle die bijna valt, de binocle die wordt achtergelaten en weer doorgegeven. Belangrijk was daarbij dat ik het gat van vijf jaar, dat in het verhaal zit, niet kon gebruiken. Dan zou je de opgebouwde spanning verliezen en weer opnieuw moeten opbouwen en dat lukt niet in een film van elf minuten. Daarom laat de hoofdpersoon zijn binocle achter tijdens de pauze van de opera, terwijl er een schaal met appels voor hem staat, die verwijzen naar de kale bol van de man in de zaal waar hij zo geobsedeerd door raakt. Daarna krijgt hij de binocle weer aangereikt door de mensen die naast hem zitten, waarna hij deze alsnog de zaal in werpt.

Dat is een interessant gegeven. Couperus was ouder en wijzer dan ik: hij observeerde zijn personages en stond erboven. Ik ben jonger en weet nog minder van de wereld en ben vooral gefascineerd door de vraag waarom een personage zoiets zou doen. In het algemeen vind ik de individuen die zichzelf in de weg zitten, en dat proberen te overwinnen door boven hun eigen karakter uit te stijgen, het boeiendst. Voor mij is dat ook wat er in deze film gebeurt. Couperus wilde laten zien dat de hoofdpersoon door zijn omstandigheden wordt gedwongen de binocle de zaal in te gooien, maar voor mij is het juist een bevrijding van het personage. De andere personages proberen hem te kleineren door hem voor te schrijven wat hij moet doen, hij zit vast in de regels die horen bij een opera-bezoek en wordt overvallen door dwanggedachten. Uiteindelijk geeft hij toe aan zijn verlangens. Ik vind dat hij zichzelf daarmee bevrijdt uit het keurslijf waar hij in zit en dat het verhaal in die zin goed afloopt. In eerste instantie wilde ik er "I Want to Break Free" van Queen onder zetten, maar de muziekrechten waren te duur. Ik heb het einde bewust open gelaten. Je weet niet zeker of het hoofdpersoon opgelucht, geschrokken of iets anders is. Het staat iedereen natuurlijk vrij daar een eigen interpretatie aan te verbinden.

Verder heb ik expres geprobeerd een enigszins absurd universum te scheppen, ook wat de tijd betreft. Je ziet niet begin vorige eeuw, maar ook niet nu. Ik vind het verhaal juist ook mooi door zijn tijdloosheid. Wat wel erg tijdsgebonden is, is het feit dat het in het verhaal om een Indo-Nederlander gaat en dat daar in die tijd vooroordelen aan vast zaten over "tropisch bloed" en dat daar een instabieler en opvliegender karakter aan verbonden zou zijn. Dat zijn uitgangspunten die nu gelukkig niet meer passend zijn. Bovendien is het interessanter als het niet wordt uitgelegd. Blijkbaar heeft het personage al iets gewelddadigs in zich zitten; misschien hebben we dat allemaal wel.

Ik heb geen idee wat Couperus hier zelf van zou vinden. Misschien zou hij het een grappig filmpje vinden en er zijn aanmerkingen bij hebben. Ik ben in elk geval blij dat ik uit zijn verhaal kon putten, al heb ik er dus wel mijn eigen draai aan gegeven. Maar dat hoor je ook te doen als filmmaker.' 🍷

